

Ympäristöministeriö

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Viite: Lausuntopyyntöne 4.3.2026 VN/5360/2026

Luonnokset valtioneuvoston asetuksiksi eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille vuosilta 2026–2028 maksamista korvauksista ja eräistä muovituotteista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainituista valtioneuvoston asetusten luonnoksista. Esityksessä ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetus eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille vuosilta 2026–2028 maksamista korvauksista. Asetuksessa säädettäisiin perusteista, joiden mukaisesti tuottajien kunnille maksamat korvaukset määräytyisivät. Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi eräistä muovituotteista annettua valtioneuvoston asetusta (1318/2022). Nikotiinipussit lisättäisiin tuotteisiin, joihin sovelletaan asetuksen tuottajia, tuottajayhteisöjä ja valtuutettuja edustajia koskevia velvoitteita. THL:n lausunto on rajattu koskemaan tupakka- ja nikotiinituotteita.

Valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n sekä liitteiden 1 ja 3 muuttamisesta

1 §. Soveltamisala

THL kannattaa asetuksen muuttamista ehdotetun mukaisesti niin että nikotiinipussit lisätään asetuksen soveltamisalaan.

Liite 3

THL kannattaa liitteen muuttamista ehdotetun mukaisesti niin että nikotiinipussit kuuluvat asetuksen soveltamisalaan.

Valtioneuvoston asetus eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille vuosilta 2026–2028 maksamista korvauksista

2 §. Kiinteämääräinen asukaskohtainen vuosikustannus

Luonnoksen mukaan kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluviin suodattimellisiin tupakkatuotteisiin ja tupakansuodattimiin ja niistä syntyviin jätteisiin liittyvän tiedotuksen ja neuvonnan kustannukset olisivat jatkossa 0,1 euroa asukasta kohden. Lisäksi nikotiinipusseihin ja niistä syntyviin jätteisiin liittyvän tiedotuksen ja neuvonnan kustannukset olisivat 0,1 euroa asukasta kohden. Ehdotetut tasot on muodostettu tarkastelemalla erilaisia laskennallisia vaihtoehtoja korvauksia hakevien kuntien koon ja määrän perusteella.

Perustelumuistion mukaan vain pieni määrä kuntia oli ilmoittanut tiedotus- ja neuvontakustannukset vuosilta 2023 ja 2024 ja niissä oli paljon hajontaa. Tämä vastaa THL:n havaintoja siitä, että tupakkatuotteiden tuottajien kustannusvastuu tiedotuksessa ja neuvonnassa tunnetaan varsin heikosti. Kunnilla on tupakkalain 8 § perusteella velvoite huolehtia alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön lopettamiseksi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä edellyttää puolestaan kunnilta tiedotusta myös tupakkatuotteiden terveydellisten, sosiaalisten ja yhteiskunnallisten haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Jätelain edellyttämä tiedotus ja neuvonta on tärkeää kytkeä näihin tehtäviin. Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön aloittamisen ehkäisy ja lopettamisen tuki ovat tehokkaimpia keinoja myös tuotteiden aiheuttaman roskaantumisen ehkäisemiseksi.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Jätelain edellyttämä tiedotus ja neuvonta voi tukea tätä lisäämällä tietoisuutta tuotteiden ympäristöhaitoista ja teollisuuden toimintatavoista sekä motivoimalla

käyttäytymisen muutokseen. Laadukas tiedotus ja neuvonta edellyttää kuitenkin huolellista suunnittelua ja riittäviä resursseja, jotta viestinnän tavoitteen asettelu sekä kontekstin, kohderyhmän ja käyttäytymiseen vaikuttavien tekijöiden jäsentäminen onnistuu. Vaikuttava viestintä on kohderyhmällä testattua ja pitkäjänteistä.

Perustelumuiustiossa esitetty esimerkkikorvaus tiedotuksesta ja viestinnästä olisi tupakkatuotteiden kohdalla Suomen suurimman kunnan osalta noin 68 402 euroa ja pienimmän kunnan osalta vain 67 euroa vuodessa. Vuodesta 2027 alkaen vastaavat korvaukset saisi myös nikotiinipusseihin liittyvästä tiedotuksesta ja neuvonnasta. Suomessa on vain yhdeksän yli 100 000 asukkaan kuntaa ja puolet kunnista on alle 6 000 asukkaan kuntia. Vaikka ehdotuksen mukainen korvausmalli tuo muutamalle kunnalle merkittävän lisäresurssin mahdollisuuden, suurelle osalle kunnista se ei tarjoa riittäviä resursseja sellaiseen viestintään, jolta voitaisiin odottaa merkittävää vaikutusta roskaantumisen ehkäisyyn. Kuntien välisen tasa-arvoisuuden näkökulmasta tiedotukseen ja neuvontaan voitaisiinkin harkita vähimmäiskorvauksen asettamista.

Tupakoinnin on arvioitu aiheuttavan Suomessa noin 1,3 miljardin euron vuosittaiset haittakustannukset yhteiskunnalle. Summa ei sisällä roskaantumisen ehkäisyyn kustannuksia. Tähän suhteutettuna tuottajille maksettavaksi tulevat korvaukset jäisivät pieneksi, vaikka jokainen Manner-Suomen kunta hakisi korvausta tiedotuksesta ja neuvonnasta perustelumuiustiossa arvioidulla tavalla. Tarve tiedotukselle ja neuvonnalle myös vähenisi tulevaisuudessa, mikäli tupakkalain tavoite saavutetaan tehokkailla lisätoimilla. Käytännön tavoitteeksi on määritelty, että alle viisi prosenttia väestöstä käyttää tupakka- ja nikotiinituotteita päivittäin vuonna 2030. Riittävät viestintäresurssit ovat siksi erityisen tärkeitä lähivuosina. Nyt lausuttavana olevalla, vuoteen 2028 ulottuvalla kaudella tulisi huomioida erityisesti nikotiinipussien käytön voimakas yleistymisen niiden myynnin vapauduttua. Nikotiinipusseja markkinoidaan yhä useammassa arjen tilanteessa käytettäväksi, mikä on omiaan lisäämään roskaantumista.

THL:n kanta: THL katsoo, että sekä tupakkatuotteiden että nikotiinipussien kiinteämääräisiä vuosikustannuksia tiedotuksesta ja neuvonnasta tulisi korottaa. Jotta muutkin kuin suuret kunnat voivat toteuttaa vaikuttavaa viestintää, vuosikustannuksissa voitaisiin lisäksi harkita vähimmäiskorvauksen asettamista. THL pitää valitettavana, että kunnat eivät jatkossa voi hakea korvausta tiedotuksesta ja neuvonnasta toteutuneiden kustannusten perusteella.

Asetusten perustelumuuisto

THL pitää ansiokkaana, että asetusten valmistelussa on huomioitu kansainvälisen tupakkapuitesopimuksen artikla 5.3. THL:n näkemyksen mukaan kiinteämääräisten vuosikustannusten määrittämisessä olisi ollut tarpeen huomioida lisäksi tupakkalain tavoite sekä kuntien muut lakisäätteiset tehtävät tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamiseksi ja haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

Pääjohtajan sijainen,
hallinto- ja talousjohtaja

Mia Nykopp

Johtaja

Piia Aarnisalo

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This document contains 4 pages before this page

Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende